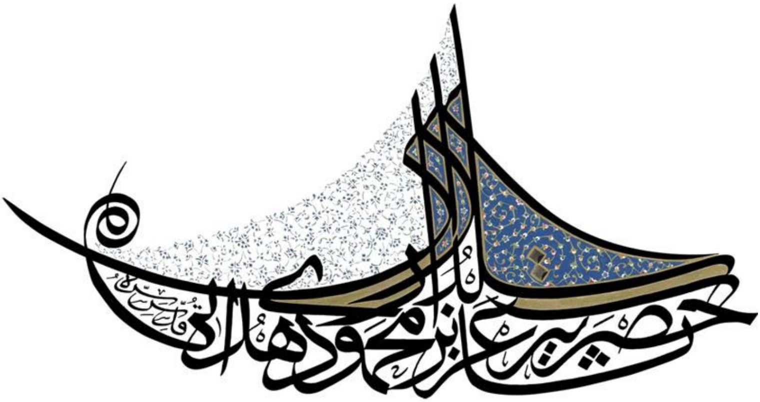


NECÂTÜ’L GARÎK

Hazret-i Pîr
Azîz Mahmûd Hüdâî
Kaddesallâhu Sırrahul Fettâhî

بسم الله الرحمن الرحيم

Hudâya hamd ve minnet evvel âhir
Ki oldur zâhir ve bâtında zâhir
Zuhûru perde olmuşdur zuhûra
Gözü olan delîl ister mi nûra
Güneş zâhir değil midir karındaş
Ne var görmezse ânı çeşm-i huffâş
Hudâ zâhirdürür mahlûk mestûr
Hılâf anlayub olma Hakdan dûr
‘Aceb sun‘ ve ‘aceb sırr-ı ilâhî
Ki olmuşdur ‘avâlim cilvegâhı
Hemân levs-i cehâletden elin yu
Bu kevserden içegör bir içim su
Bu zâhir bildiğine olma mağrûr
Sakın kim ma‘rifetden olasın dûr
‘Ikâl-ı akl-ı cüz’iyyeden halâs ol
Efendi bâdenûş-ı bezm-i hâss ol

FÎ MEDHİ'N NEBÎ SALLALLÂHU ‘ALEYHİ VE SELLEM

Salât ile selâm olsun resûle
Ki oldur rehnümâ olan bu yola
Muhammed muktedây-ı enbiyâdır
Muhammed rehnümây-ı evliyâdır
Muhammed server-i cem‘-i rusuldür
Muhammed hâdi-i hayr-ı sübüldür
Kamudan gerçi Hak hoşnûd olubdur
Makâm ammâ âna mahmûd olubdur
Buyurmuşdur ânın şânında mevlâ
Fe kâne kâbe kavseyni ev ednâ[1]
Şu zâtın ki ola meddâhı Rahmân
Ne vechile ânı medh ide insân
Kudûmu ‘âlemîne oldu rahmet
Ânınla bitdi bünyân-ı nübüvvet
Selâm âline ashâbına her ân
Karîn ola dahî rıdvân-ı Rahmân

MATLA‘-I RİSÂLE

Gel ey vahdet diyârının garîbi
Hakîkat gülşeninin ‘andelîbi
Ezel bağında bitmiş bir gül iken
Kadîmî âşiyânda bülbül iken
Tenezzül eyleyüb geldin cihâna
Gidersin birgün eski âşiyâna

Bilirsin hod işitdin bu hıtâbı
Leddû lil mevt vebnû lil harâb[2]

Bu âlem bir hayâl-i hâba benzer
İçinde ömr-i âdem âba benzer

Sakın imdi hayâlâta inanma
Eser yele akar suya dayanma

Şehâdet mülküdür zâhirde dünyâ
Hakîkatde velâkin dâr-ı ‘ukbâ

Çü dünyâ ehli bir serhoş gibidir
Ko gördükleri bir düş gibidir

Sened isterler ise bu kelâma
Nazar kılsınlar *ennâsü niyâma*[3]

قال النبی صلی الله و سلم الناس نیام فاذا ماتو انتبهوا
واما یوسف علیه السلام فقد بنی الامر علی ظاهره
و قال ابت هذا تاویل رؤیای من قبل قد جعلها ربی حقا

Kâlennebiyyü sallallâhu aleyhi vesellem **“ennâsü niyâmen fe izâ mâtû intebehû”** Ve emmâ Yûsuf aleyhisselâm fekad büniyel emrü alâ zâhirihî **“ve kâle yâ ebeti hâzâ te’vîlü rü’yâye min kablü kad ce‘alehâ rabbî hakkâ”**

[Cenâb-ı Rasûl sallallahu aleyhi vesellem buyurdular ki;” İnsanlar uykudadırlar, öldüklerinde uyanırlar”. Yûsuf aleyhisselam.bunu zâhir üzere haml etmiştir ve demiştir ki: “Hazret-i Yûsuf dedi ki; ey babam işte bu evvelce gördüğüm rü’yânın gerçekleşmesidir” Sûre-i Yûsuf 100. âyet]

Çü Yûsuf zâhiri üzre gidipdir
Anınçün hakla ta‘bîr edipdir

Göre irfânını fahr-i enâmın
Nice hakkını vermişdir makâmın

Ki dünyâyı hayâl ve hâb bildi
Uyanmağı beyim ‘ukbâda kıldı

Uyan gafletden imdi âkil isen
Hakkı anlayıgör ehl-i dil isen
Olub ölmezden evvel bil Hudâ'yı
Hevâyı ko sivâyı ko Hüdâî
Sivâ-yı Hakk hevâ ile hevesdir
Hak anla Hakkı bil Allâh besdir
Kişi Hak bilmeğe geldi cihâne
Yanılır arada türlü bahâne

قال الله تعالى وَمَا خَلَقْتُ الْجِنّ وَالاِنْسَ الا لِيَعْبُدُون
وفسره ابن عباس رضى الله عنه بقوله ليعرفون

Kâlallâhu teâlâ **"vemâ halaktül cinne vel inse illâ liya'budûn"** ve fesserehû İbn-i Abbas radıyallâhu anh bikavlihî **"liya'rifûn"**
[Sûre-i Zâriyât, 56. âyet. Meâli :" Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk yapmaları için yarattım". Hazret-i ibn Abbas radıyallahu anh "liya'budûn" kavlini "liya'rifûn" olarak tefsîr etmiştir].

Müfesserdir ibâdet ma'rifetle
Bilinmez işbu câh menziletle
Kelâm-ı İbn-i Abbas'a nazar kıl
Gönülden rayb ü şekk âsârını sil
Sakın kim olma bu ma'nâya câhid
Kelâm-ı *küntü kenzen* âna şâhid

و فى الكلمات القدسية كنت كنزا مخفيا فاحبت ان اعرف
فخلقت الخلق لاعرف و تحببت اليهم بالنعم حتى عرفونى

Ve fil kelimâti'l kudsiyyeti
"küntü kenzen mahfiyyâ fe ahbebtü en u'rife fe halaktü'l halka li u'rife ve tahbebtü ileyhim bin ne'ami hattâ arafûnî"
[Kudsî hadislerdendir. "Ben gizli bir hazine idim. Bilinmekliğimi sevdim ve halkı yarattım. Verdiğim nimetlerimle kendimi onlara sevdirdim, tâ ki onlarda beni bilsinler"]

Eğer oldunsa bu ma‘nâya vâkıf
Çalış sa‘y et olagör Hakka ‘ârif
Nedir dersen eğer ânın tarîki
Bilir Hakkı bilen nefsin hakîkî

قال النبى صلى الله عليه و سلم من عرف نفسه فقد عرف ربه

Kâle’nnebiyyü sallallâhu ‘aleyhi vesellem
“men ‘arafe nefsehû fekad ‘arafe rabbehû”
[Hazret-i Peygamber sallallahu aleyhi vesellem
“Kim nefsini bildi, Rabb’ini bildi” buyurdu]

Efendi nefsine âgâh olagör
Mücâhid *fî sebîlillâh* olagör
Hevâ-yı nefsini kam‘ eyleyen er
Cihâd-ı ekber eyler ey birâder

ولذلك قال النبى صلى الله عليه وسلم حين رجع غزوة رجعنا
من الجهاد الاصغر الى الجهاد الاكبر يعنى مجاهدة النفس
وانما عدت جهادا اكبر لانها صارت سببا قريبا لمعرفة الرب
التى هى المقصود من الخلق بخلاف الجهاد المعروف

Velizâlike kâle’nnebiyyü sallallâhu aleyhi vesellem hîner rec‘i an gazvetin **“reca‘nâ minel cihâdi’l asgari ile’l cihâdi’l ekberi”** ya‘nî mücâhedetü’n nefs ve inne mâ udite cihâdi’l ekberi lî enne hâ sâret sebeben karîben li ma‘rifeti’r rabbi’l letî hiye’l maksûdun minel halki bi hilâfi cihâdi’l ma‘rûf

[İşte bunun için Peygamber efendimiz sallallahu aleyhi vesellem bir gazâdan döndüğünde buyurdu ki; “biz cihad-ı asgardan cihad-ı ekbere döndük” Yani bu mücâhede-i nefs niçin büyük sayıldı. Çünki mücâhede-i nefs, Allâh’ı tanımak için yakın bir sebeb olmuştur. Yaratmakdan maksat Rabb’ini bilmekdir. Ma‘rûf olan cihad değildir]

Şu kim ede hevâyı kam‘a cür’et
Eder Mevlâ âna lâbüd hidâyet

قال الله تعالى وَالَّذينَ جَاهَدُوا فينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا

Kâlallâhu teâlâ **“vellezîne câhedû fînâ linehdiyennehüm sübülenâ”**
[Sûre-i Ankebût 69. âyetin baş tarafıdır. Meâli:
“Bizim uğrumuzda mücâhede edenlere gelince;
biz onlara elbet de yollarımızı gösteririz”]

Gel imdi maksada eyle şurû‘u
Beyân eyle usûlü ve fürû‘u
Me‘ânî mektebinden bir varak yaz
Beyim etfâl-i ervâha sebak yaz
Ser-âgâz eyle uşşâka nevâdan
Geçegör bu hevâ ile sivâdan
Sakın elden koma mıkrâz-ı *lâ*yı
Gönülden kesmeğe hubb-i sivâyı
Tılsım-ı kenz-i *illâ lâ* dır ey yâr
Nitekim Hâlik’a ekvân ve âsâr
Dervîş tevhîde imdi gayret eyle
Defîne açılınca dikkat eyle
Evvelâ kim başına devlet konubdu
Hümâ-yı izzet ü rıf‘at konubdu
Budur asl-ı usûl olduğu tevhîd
Ki ider ağyârdan matlûbu tefrîd
Sarây-ı sırra pes nefy oldu çârub
İren isbâta tahsîl itdi matlûb
Hüviyyetden dem urub Hakka irdi
Hayât ikliminin zevkını sürdü
Bizim ahvâlimiz ey Hayy u Kayyûm
Cenâb-ı pâkine hep cümle ma‘lûm
Dü ‘âlem taht-ı teshîrindedir hep
Doyar mı kahrına hiç kimse yârab

Bize lutfunla eyle yâ ze'l-ikrâm
Celâlinden öte ikrâmın in'âm
　　　　Fenâdan geçirüb irgür bekâya
　　　　Yetür cûdunla hakkâni 'atâya
Hudâyâ eylegil fadlınla rahmet
Bulavuz tâ kim cennet içre cennet
　　　　Şunu kim kaplıya envâr-ı tevhîd
　　　　Tulû' ide âna esrâr-ı tevhîd
Girer cennet içinde cennete ol
İrer lezzet içinde lezzete ol
　　　　Nüh cennet hâlıkına vâsıl olur
　　　　İrer zevka murâdı hâsıl olur

FÎ BEYÂN-I MERÂTİBİ'T TEVHÎD

Gel ey hoca yine aç tenk-i sükker
Mükerrer ola tâ kim tatlı sözler
　　　　Kelâm-ı kümmeli takrîr eyle
　　　　Gönüller hânesin tenvîr eyle
Safâlar sürmeğe ervâh ü esrâr
Nedir ehl-i hakîkat söyle ey yâr
　　　　Merâtib üzredir erbâb-ı tevhîd
　　　　Tefâvüt üzredir ashâb-ı tevhîd
Kimi ef'âle ermiş kimi sıfâta
Kimi vâsıl dürür tevhîd-i zâta
　　　　Beşer haddi efendi bu kadardır
　　　　Ötesi sanma makdûr-ı beşerdir
Meğer kim berk-ı hâtıf gibi bir ân
Kulun sırrına ire nûr-ı Rahmân
　　　　Velâkin zâil olur yine ol dem
　　　　İrişmez âna bin akl-ı âdem

Eğerçi fadl-ı Hakdır işbu hâlât
Kapudur âna lâkin zikr u tâ‘at
Müsemmâya vesâil oldu esmâ
Yolundan feth olur lâbüd mu‘ammâ
Şu kim esrâr-ı zikre irmek ister
Yolundan tutsun ânı ey birâder

ان توحيد مبداء كل ذوق و نعمة كما ان الشرك
منشاء كل عذاب و نقمة

İnne’t tevhîde mebde’ü külli zevkın ve ni‘metin
kemâ enne’ş şirke menşe’ü külli ‘azâbin ve nikmetin.
[Nasıl ki her azâbın ve nikbetin menşei şirk ise,
muhakkak tevhîd de, her zevk ve ni‘metin başlangıcıdır]

Bu tahkîki birâder istimâ‘ et
Safâ ve zevkle bir hoş simâ‘ et
Cemî‘ zevka tevhîd oldu mebde’
Azâba nitekim şirk oldu menşe’
İki kısm oldu şirk ey merd-i tâhir
Biri şirk-i hafîdir biri zâhir
Celîden kurtulubdur ehl-i îmân
Hafîde kaldı işkâl ancak ey yâr

الحديث فى الصحيحين عن انس ابن مالك رضى الله عنه
ما من احد يشهد ان لا اله الا الله وان محمد عبده
و رسوله صدقا من قلبه الا حرمه الله على انار و فيهما

El hadîsü fis sahîhayn ‘an Enes ibn Mâlik radıyallâhu anh
“Mâ min ahadin yeşhedü en lâ ilâhe illallâh ve enne
Muhammeden abdühû ve resûluhû sıdkan min kalbihî
illâ harramehullâhu ale’n nâri ve fîhimâ”
[Sahiheynde Hazret-i Enes ibn Mâlik radıyallahu anhdan rivâyet olunur, “Hiç kimse yok ki lâ ilâhe illallâh ve Muhammeden abdühû ve resûlühû diyerek kalbinin sadâkatı ve tasdiki ile şehâdet ederse *Allâh o kulunu ateşe haram kılar”]*

عن معاذ بن جبل ان النبى صلى الله عليه و سلم قال له
يا معاذ هل تدرى ما حق الله على العباد قال قلت الله اعلم
ورسوله قال ان يعبدوه و لا يشركوا به شيأ ثم قال اتدرى
ما حق العباد على الله تعالى اذا فعلوا ذالك قلت
الله و رسوله اعلم قال ان لايعذبهم

An Muâz ibn Cebel ennennebiyyü sallallâhu aleyhi vesellem kâle lehû **“Yâ Muâz hel tedrî mâ hakkullâhi ‘alel ‘ibâdi kâle kultü Allâhu a‘lemü ve Resûluhu kâle en ya‘budûhu velâ yüşrikû bihî şey’en sümme kâle etedrî mâ hakku’l ‘ibâdi ‘alallâhi teâlâ izâ fe’alû zâlike kultü Allâhu ve Resûluhû a‘lemu kâle en lâ yu‘azzibehum”** *[Hazret-i Muaz ibn Cebel radıyallahu anhdan rivâyetle Peygamber sallallahu aleyhi vesellem efendimiz; “Yâ Muaz, kulların üzerine Allâh’n hakkı nedir, bilirmisin? Hazret-i Muaz, Allâh ve Resûlü daha iyi bilir, dedi. Resûlullah buyurdu ki, Allâh’a ibâdet etmeleri ve hiç şerîk koşmamalarıdır. Resûlullah buyurdu ki, Allâh’a ibâdet edip, şirk koşmadıklarında kulların hakkı nedir, bilirmisin? Hazret-i Muaz, Allâh teâlâ ve Resûlü bilir, dedi. Resûlullah buyurdu ki, Cenab-ı Hakk’ın onlara azab etmemesidir”]*

Hadîsin zâhirine olma mağrûr
Ki irfân meclisinden olasın dûr
Ki ehl-i ma‘sıyet derler bunu hep
Yine böyle iken olurlar mu‘azzeb
Budur vechi eğer eylersen idrâk
Ki ol şirk-i hafîden olmamış pâk
Usât-ı mü’minîni yakdığı nâr
Anınçündür beyim şirk-i hafî var
Eğer şirk-i hafîden kurtulaydı
Hudâ ânı cahîme mi salaydı
Nebî sana bu ma‘nâyı duyurdu
Anınçün sıdk-ı kalb ile buyurdu
Hadîs-i sânîye dahî nazar kıl
Hılâfın anlamakdan ki hazer kıl

Beyim bu kâide ma‘lûmun olsun
Derûnun ma‘rifet nûruyla dolsun
Umûm eyler ifâde nekre her ân
Siyâk-ı nefye vâkı‘ olsa ey cân
Bu ma‘nâyı eğer etdinse idrâk
Olunmamak gerek hiçbirşey işrâk
Eğer şirk-i hafî ve ger celîdir
Bulardan pâk olan labüd velîdir
Velîsine Hudâ kılmaz azâbı
Dahî görmez suâli ve azâbı
Kişi şirkden edicek ictinâbı
Muhakkak bilki ol görmez azâbı
Karındaş anladınsa bu tarîki
Karînin ola tevhîd-i hakîki
Bu ma‘nâdan ona kim ire irşâd
Bir işi *zeyd ü amre* kılmaz isnâd
Muvahhid eylemez pes gayrı isbât
Ki *ettevhîdü iskâtül izâfât*[4]
Mukallid ger ede da‘vâ-yı tahkîk
Olunur hâli bu mîzâna tatbîk
Ki *zeyd ü amre* isnâd etdiği kâr
Kaçan olmasa gelmez âna inkâr
Eğer ol işi andan bilmeyeydi
Fevâtından teellüm gelmeyeydi
Teellüm oldu ânın şirkine dâll
Neye vardı aceb bildin mi ahvâl
Azâba bâis olan şirk ü şekkdir
Teellüm âna bilirse mihekkdir
Gel imdi *zeyd ü amre* söğmeği ko
Beyim âsâr-ı şirkden var elin yu

KISSA-İ ŞEYH EBÂ YEZÎD BESTÂMÎ

Rivâyet olunur ki pîr-i Bestâm
Ki ya‘nî Bâyezîd sâhib-i ikdâm
Bu denlu cidd ü sa‘y ü dikkatiyle
Bu denlu halvetiyle uzletiyle
Bakub her hâline ol merd-i fâik
Arayub bulmadı bir Hakka lâyık
Dedi bir Hakka lâyık iş yok *elhak*
Meğer var ise tevhîdim var ancak
Dediler bilmezmisin süd yediğin
Yüreğimi süd ağrıtdı dediğin
Bu resme bulunur mu sende tevhîd
Aceb sen kande ya kande tevhîd
Olur tevhîd aslı her kemâlin
Nitekim şirkdir aslı her dalâlin
Kişinin şirki denludür azâbı
Er isen eyle imdi ictinâbı
Karîni müşrikin olur ‘azâzil
Geçer boynuna ağlâl ü selâsil
Kusûru şirkden şol kim ola pâk
Olur cennet kusûrunda ferahnâk
İki kısm oldu hem cennet kusûru
Birisi ma‘nevîdir bir sûrî
Olubdur ma‘nevî cennetde cennet
Muvahhid anda bulur dürlü lezzet
Görür ol cennet içinde cennet
Bulur her ni‘metinde nice lezzet
Kulak işidmeyüb göz görmediği
Gönle gelmeyub akl ermediği
Neler i‘dâd eder sâlih kuluna
Nice vasf eyliyem ânı biline

كما قال اعددت لعبادى الصالحين مالا عين رأت
ولا اذن سمعت ولا خطر على قلب بشر

Kemâ kâle **“a’dedtü li’ ibadi’s sâlihîne mâ lâ ‘aynün raet velâ üzünün semi’at velâ hatara ‘alâ kalbi beşer”**
[Hadîs-i kudsîde buyurulduğu üzere; “salih kullarım için hiç bir gözün görmediği, hiç bir kulağın işitmediği ve hiç bir kalb-i beşerin hatırından geçmemiş ni‘metler hazırladım”]

Salâha gerçi her ma‘rûf yoldur
Hakîkatde velâkin sâlih oldur
Ki ol terk ide cümle mâsivâyı
Geçe nefsinden bula Hudâyı
İrişmiş ola ol tevhîd-i zâta
Bakub kalmaya ef‘âl ve sıfâta
Bu tevhîde eğer ermek dilersen
Serây-ı vahdete girmek dilersen
Devriş sıdkıyla dâim kar‘-ı bâb et
Sivâyı terk edüb ref‘-i hıcâb et
Gerekdir terk-i dünyâ terk-i ukbâ
Hıcâbın a‘zamı varlıkdır ammâ

ولذلك قيل وجودك ذنب لايقاس عليه ذنب اخر

Velizâlike kîle **“vucûdike zenbün lâ yukâsü ‘aleyhi zenbün uhrâ”**
[Bunun için denilmiştir ki, “senin varlığın, öyle bir günahdır ki, başka bir günahla mukayese edilmez”]

Ne vakit kim ola ol zenb zâil
Gidüb hâil ola dil Hakka vâsıl

REF‘U’L HICÂB VE TA‘LÎMÜ’L EDEB

Gel ey devlet metâ‘ına harîdâr
Ki gûş-i câna bir hoş gevherim var
Ne gevher belki miftâh-ı se‘âdet
Anınla açılır ebvâb-ı hikmet
Hidâyet erüb ol bâbı açarsan
Hicâb-ı a‘zamı öte geçersen
Olasın cem‘a ve hem farka vâsıl
Kemâliyle murâdın ola hâsıl
Kaçan nur-ı hakîkat lem‘a sala
Seni bir cezbe ile senden ala
Rubûbiyyet dimâğında ide kâr
‘Ubûdiyyetde kâsır olma zinhâr
Çalış işbu hıcâbı hark idegör
Sakın cem‘ ile farkı fark idegör
Hakîkatde dilersen feth-i bâbı
Beyim hark eyle bu muhkem hıcâbı

ذكر القوم ان الفرق ما نسب اليك من الكسب واقامة وضايف
العيودية و ما يليق باحوال البشرية و الجمع ماسلب عنك بل
كان من قبل الحق من ابداء معان وابداء لطف واحسان ولا بد
للعبد منهما فان من لا تفرقة له لا عبوديةله و من لا جمع له
لا معرفة له فقول العبد اياك نعبد اثبات التفرقة و العبودية
و قوله اياك نستعين طلب الجمع فانظر الى الارشاد الالهى
كيف جمعها فى السورة التى جعلها مفتتح كتابه الرفيع
والزم قرائتها فى الصلوة لكل شريف و وضيع ثماعلم ان
مرادنا فى هذه الرسالة بالجمع و التفريق عدم احتجاب
العبد بالحق عن الخلق و لا بالخلق عن الحق فيعم الفرق
الذى قبل الجمع و بعده فلا يحتجب بالوحدة عن الكثرة
ولا بالكثرة عن الوحدة بل يجمع بين المعرفة والعبودية
فيحصل له البقاء بعد الفناء فافهم ذلك تخلص عن
المهالك و الله الهادى و عليه اعتمادى

Zekere'l kavm inne'l farka mâ nesebe ileyke mine'l kisbi ve ikâmeti vezâifü'l 'ubûdiyyeti vemâ yeliku bi ahvâli'l beşeriyyeti ve'l cem'u mâ selebe 'anke bel kâne min kabli'l hakki min ibdâi meani ve ibtidâi lutfi ve ihsâni ve lâbudde lil'abdi minhümâ feenne men lâ tefrikate lehû lâ 'ubûdiyyeti lehû ve min lâ ceme'a lehû lâ ma'rifetü lehû fe kavlül 'abdü iyyâ kena'büdü isbâtüt tefrikatü vel 'ubûdiyeti ve kavluhû iyyâke neste'inu talebil cem'i fenzur ilel irşâdil ilâhî keyfe ceme'ahâ fis sûretilletî ce'alehâ müfettihil kitâbihir refi' ve elzeme kırâetehâ fis salâti li külli şerîfin ve vadî' sümme i'lem enne murâdenâ fî hâzihi'r risâleti bil cem' vet tefrîk 'ademi ihticâbi'l 'abdi bil hakkı 'anil halki velâ bi'l halki 'ani'l hakki feye'ummü'l farku'llezî kable'l cem'i ve ba'de felâ yahtecibu bi'l vahdeti 'ani'l kesreti velâ bi'l kesreti 'ani'l vahdeti bel yecme'u beyne'l ma'rifeti ve'l 'ubûdiyyeti fe yuhsıle lehul bekâe ba'de'l fenâ fefham zâlike tahlis 'ani'l mehâliki vallâhul hâdî ve 'aleyhi i'timâdî

.

[Ehl-i tasavvuf demişlerdir ki, "muhakkak fark, sana izâfe edilen kazançtır. 'Ubûdiyet vazîfelerini ikâme etmek ve ahvâl-i beşeriyete ait olan şeylerdir. Cem', senden alınmış (gayr-i ihtiyârî) olan her şeydir. Belki, Allâh tarafından olan şeylerdir ki, bir çok ma'naları izhâr etmesi ve lutf u ihsâna başlamasıdır (Yani evvelce takdîr edilen ma'naları açığa çıkarmaktır)Ancak 'abd için ikisi de lâzımdır. Çünkü fark (ayrılmak) olmayan kimse için 'ubûdiyet yoktur. Kendisinde cem' olmayanda da ma'rifet yoktur. Kulun "iyyake na'büdü" demesi tefrîka ve 'ubûdiyeti isbattır. Ve" iyyâke nesta'în" demesi taleb-i cem'dir. Öyle ise sen ilâhî irşâda dikkat et. Allah teâlâ bunları nasıl toplamış ve yüce Kur'ân'ın başlangıcı yapmıştır. Namazda okunmasını ister şerîf ister gedâ herkese vâcib kılmıştır. Sonra sen bil ki, biz bu risâlede cem'den ve tefrîkden neyi kasd ediyoruz? Hakk, kul ile halk arasına girmesin, ruhbanlık sınıfı olmasın diyedir. Hem de halk, kul ile Hakk arasında perde olmasın. Buradaki fark, hem cem'den önce hemde cem'den sonraki farka şâmildir. Öyle ise vahdet kesrete ve kesret de vahdete perde olmasın. Belki kulun ma'rifetle 'ubûdiyeti cem' etmesi lâzımdır. Tâ ki, ona fenâdan sonra bekâ hâsıl olsun. Sen bunu anla ki, tehlikeli şeylerden kurtulmuş olursun. Allâh hâdidir. Ve benim i'timadım da onun üzerinedir.]

Şunun kim cem'i yok irfânı yokdur
Şunun kim farkı yok ilhâdı çokdur
Gezer cem' ehli deryâlarda galtân
Yürür fark ehli sahrâlarda hayrân
Biri şol türke benzer şehre gelmez
Biri şehr âdemi ki karye bilmez
Hakîkatde kemâl ehli ol oldu
Ki hem deryâyı hem sahrâyı bildi
Şu kim bu vartadan buldu halâsı
Beyim şekksiz ol oldu tanrı hâsı

قال الله تعالى اِنْ تُصِبْهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هٰذِهٖ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِۚ وَاِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَقُولُوا هٰذِهٖ مِنْ عِنْدِكَۜ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِۜ

(وقال ايضا) مَٓا اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّٰهِۘ وَمَٓا اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ

Kâlallâhu te'âlâ **"in tusıbhüm haseneten yekûlu hâzihî min 'indillah ve in tusıbhum seyyieti yekûlu hâzihî min 'indik kul küllün min 'indillah"** ve kâle eydan **"ma esâbeke min hasenetin feminallah vema esâbeke min seyyietin femin nefsik"**

[Sûre-i Nisâ 78. âyetin bir kısmı olup meâli : "Onlara (kafirlere) bir iylik gelirse; bu Allâh'dandır, derler. *Bir kötülük geldiği zaman da bu senin yüzündendir, derler. De ki: Hepsi Allâh'dandır" ve yine Sûre-i Nisâ 79. âyetin bir kısmı olup meâli : "Sana gelen her iyilik (bir lutuf olarak) Allâh'dan, her kötülük ise (bir hatânın netîcesi olarak) senin nefsindendir"]*

Ki olur kim *femin nefsik* der ol şâh
Ki olur der *kul küllün min indillâh*
Beyim tevhîd-i sırfın da yeri var
Makâmın gözle gâfil olma zinhâr
Bu tevhîde bakub Mûsâ peygamber
Pes *illa fitnetük* der ey birâder

قال الله تعالى حكاية عن موصى عليه السلام
اِنْ هِيَ اِلا فِتْنَتُكَۜ تُضِلُّ بِهَا مَنْ تَشَٓاءُ وَتَهْدٖى مَن تَشَٓاءُ

Kâlallâhu te'âlâ hikayeten 'an Mûsâ 'aleyhisselâm
"in hiye illâ fitnetük tüdillü bihâ men teşâü ve tehdî men teşâ"
[Sûre-i A'raf 155. âyetin bir kısmıdır. Cenâb-ı Hakk Hazret-i Musâ aleyhisselamdan bahisle buyurur. Meâli : "Zâten bu da senin imtihânından başka bir şey değildir. Sen onunla dilediğini sapıklığa, dilediğini de doğru yola iletirsin"]

Onat fehm eyle ma‘nâ-yı kelâmı
Gözet yerli yerinde her makâmı
Günâhı nefse isnâd eyleyigör
Edeb yolun efendi söyleyi gör
Değil bu şirkin ol tevhîde mâni‘
Sana belki bundan dahî nâfi‘
Kula mevlâ edeb yolun duyurdu
Göre nice *femin nefsik* buyurdu
Edebdir hılye-i insân-ı kâmil
Edeb terk etdi redd oldu ‘azâzil
Dilersen olasın makbûl-ı hazret
Müeddeb ol bulasın tâ ki kurbet

KISSA-İ ŞEYH EBÂ SA‘ÎD MA‘AZ ZÂİRE

İşit kim bu Sa‘îde geldi bir er
Ziyâret etmek için ey birâder
Meğer fark etmeyüb ol sol ve sağın
Kapıya kodu ol sol ayağın
Buyurdu ona ol sâhib-i kerâmât
Karîb olmaz edebsiz bize heyhât
Şu kim râh-ı edebden taşra gide
Kaçan ola bizimle sohbet ede

KISSA-İ ŞEYH BÂYEZÎD EL-BESTÂMÎ

İşitdin mi aceb şol Bâyezîdi
O ‘aynü'l ârifîn olan ferîdi
Yanında öğdüler bir şahsı hayli
Ânı görmeğe etdi kalbi meyli
Varub ânı ırakdan bakdı gördü
Ki ol er kıbleden yana tükürdü

Edeb terk edüb ol çün böyle etdi
Görüb şeyh ânı koyub döndü gitdi
Dilersen kim kabûl ide seni Hakk
Müeddeb ol müeddeb ol müeddeb

TAHKÎKU'L HAK

Beyim sem‘inde olsun işbu tahkîk
Gerekdir kâmile cem‘ ile tefrîk
Kaçan kim ola bir zellet sudûru
Bakub tevhîde hoş görme kusûru
Tenezzül etse nefse töhmet eyle
Terakkî et efendi gayret eyle
Bu şirki tutma ol tevhîde yeksân
Bulunur zulmet içre âb-ı hayvân
Teferrüc et hakîkat gülistânın
Hısâr edin şerî‘at bostânın
Hakîkat eyleyüb sırrında cevlân
Şerî‘at zâhirin hıfz etsün ey cân

قال ابو سليمان دارانى قدس سره ربما ينكث الحقيقة
فى قلبى اربعين يوما فلا اذن لها ان تدخل قلبى
الا بشاهدين الكتاب و السنة

Kâle Ebû Süleymân Dârânî kuddise sırruh **“rubbemâ yenküsü’l hakîkati fî kalbî erba‘îne yevmen felâ üzine lehâ en tedhule kalbî illâ bi şâhideyni’l kitâbi vel sünneti”**
[Ebu Süleyman Dârânî buyurdu: “Hakîkat benim kalbime girmek ister, kırk gün ona izin vermem. Tâ ki kalbime girmesi için iki şâhid ki, biri Kitâb ve biri Sünnet olmadıkca”]

Gehî vahdet ilinde kıl tena‘um
Ki eyle bâğ-ı kesretde terennüm

Serây-ı vahdete yol gösteren şâh
Der idi gâh olurdu *lî ma'allâh*[5]

Gehî irşâd içün erbâb-ı dîni
Der idi *yâ humeyrâ kelliminî*[6]

Bilirsen ger efendi işbu hâlet
İder ânın kemâline şehâdet

Habîbullâha eyle iktidâyı
Sırât-ı müstakîme git Hüdâî

Hakîkî mülke hakkânî nigâh et
Ubûdiyet makâmın cilvegâh et

Kuru da'vâda çok türlü telef var
Ubûdiyetde hod nice şeref var

İden *esrâ bi abdihî* sırrın iz'ân
Getürür bu söze sıdk ile îmân

الا يرى ان الله تعالى كيف قال سبحان الذى
اسرى بعبده و لم يقل بنبيه و لا برسوله اشعاراً
بان نيل تلك المراتب العالية لا يتيسر الا بالعبودية

Elâ yürâ ennallâhe te'âlâ keyfe kâle **"sübhânellezî esrâ bi 'abdihî"** velem yekul bi nebiyyihî velâ bi resûlihî iş'âran bi enne neyle tilkel merâtibil âliyeti lâ yeteyesseru illâ bil 'ubûdiyyeti
[Görülmüyor mu? Büyük mertebelere kullukla ulaşılır olduğunu bildirmek için, Allâh Teâlâ Sûre-i İsrâ'ın birinci âyetinin başında "Nebiyyihî" ve "Resûlihî" demeyip ***'Abdihî*** *buyurmuştur.]*

Uluvv-i rütbete tâ'at sebebdir
Ânı sanma ki bir kuru ta'abdir

قال الله تعالى اليه يصعد الكلم الطيب والعملالصالح يرفعه

Kâlallâhu te'âlâ
"ileyhi yas'adül kelimüt tayyibi ve'l amelü's sâlihu yerfa'uhu"
[Sure-i Fâtır 10. âyetin bir kısmı olup meâli : "Güzel söz ancak O'na yükselir. O güzel sözleri de iyi iş ve hareketler yükseltir"]

Eğerçi mu‘teber hükm-i ezeldir
Terakkîye sebeb lâkin ameldir
Amel etmezse ger îcâb-ı cennet
Velâkin vardır anda bâ‘isiyyet
Kulun takdîri Hakk sermâyesidir
‘Amel san nerdübânın pâyesidir
Terakkî süllemine oldu mirkât
Merâtib kat‘ına olmuşdur rât
Kulun zâtında konsa kâbiliyet
Çıkarır fi‘le ânı hüsn-i tâ‘at
Hakîkat sanma kim terk-i ameldir
Velâkin terk-i rü’yet ki güzeldir

قال الحسن البصرى عالم الحقيقة ترك ملاحظة
العمل لا ترك العمل و قال ايضاً طلب الجنة بلا
عمل ذنب من الذنوب

Kâle Hasan el Basrî
“‘âlemü’l hakîkati terkü mülâhazati’l ‘ameli la terkü’l ‘ameli ve kâle eydan talebü’l cenneti bilâ ‘amelin zenbün min ez- zunûb”
[Hasanü’l Basrî Hazretleri buyurdu: “Hakîkat âleminde ameli terk değil, ‘amelin mülâhazasını terk etmektir” Yine buyuruyorlar ki: “Amelsiz cenneti istemek, günahlardan bir günahdır”]

Efendi bulmak istersen kemâli
Amel it lîk kılma ittikâli

قال عايشة رضى الله عنها حين رأت ان قدمى
النبى صلى الله عليه و سلم قد تور متا من القيام
فى الصلوة اتكلف هذا و قد غفرلك ما تقدم من
ذنبك و ما تأخر فقال افلا اكون عبداً شكورا
والحديث المذكور فى الصحيحين رواية عن عايشة
رضى الله عنها

Kâle ‘Âişete radıyallâhu ‘anhâ **“hîne raet enne kademeyin nebiyyi sallallâhu ‘aleyhi vesellemi kad teverrametâ mine’l kıyâmi fis salâti etükellefü hâzâ ve kad gafera leke mâ tekaddeme min zenbike ve mâ teahhare fekâle efelâ ekûnu ‘abden şekûren”** vel hadîsül mezkur fis sahihayn rivayeti an ‘Âişete radıyallâhu ‘anhâ *[Hazret-i Âişe Vâlidemiz buyurdular; “Resûlullah namazda kıyamda iken ayaklarının şiştiğini görünce, niye kendini böyle zorluyorsun? Halbuki Allâh senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır deyince, Efendimiz, ben şükr eden bir kul olmayayım mı? buyurdular”]*

Suâl etdi Resûl’e Bint-i Sıddîk
Nedir bâb-ı amelde bunca tedkîk
Bağışlamışdı Hudâ ol Rabb-i Ekber
Zunûbun *mâ tekaddem mâ teahhar*[7]
Dedi abd-i şekûr olmayayım mı
Ol ihsâna şükr kılmayayım mı
Gel imdi bu kelâmı dinledinse
Hadîs-i Mustafâ’yı anladınsa
Sakın bâb-ı amelden dûr olma
Kuru emniyyeye mağrûr olma
Amel oldu mürîde kurbet içün
Vusûl ehline şükr-i ni‘met içün

و فی الکلمات القدسية لا يزال عبدی يتقرب الی
بالنوفل حتی احبه

Vefî kelimatil kudsiyeti

“la yezâlü abdî yetekarrabü ileyye bin nevâfili hatta uhibbehu”

[Hadis-i kudsîlerdendir. Allah Teâlâ, “Ben onu sevinceye kadar, kul devamlı olarak, nafîlelerle bana yaklaşır” buyurmaktadır]

Amelden Hakk’a yokdur nef‘ veyâ darr
Senin çündür kamusu ey birâder

کما ورد فی الکلمات القدسية يا عبادی لو ان
اولکم اخرم و انسکم و جنکم کانوا علی اتقی
قلب رجل منکم مازاد ذلك فی ملکی شيئا ياعبادی
لو ان اولکم و اخرکم و انسکم و جنکم کانوا
علی افجر قلب واحد منکم ما نقص ذلك فی ملکی
شيئا الی ان قال يا عبدی انماهی اعمالکم احصيها
ثم اوفيکم اياها فمن وجد خيراً فليحمد الله
و من وجد غير ذلك فلا يلومن الا نفسه
رواه مسلم عن ابی ذر رضی الله عنه

Kemâ verede fi’l kelimâti’l kudsiyyeti **“yâ ‘ibâdî lev enne evveleküm ve âhirüküm ve insüküm ve cinnüküm kânû ‘alâ etkâ kalbi raculin minküm mâ zâde zâlike fi mülki şey’en yâ ‘ibâdî lev enne evveleküm ve âhirüküm ve insüküm ve cinnüküm kânû ‘alâ efceri kalbi vâhidin minküm mâ nakasa zâlike fî mülki şeyen ilâ en kâle yâ ‘ibâdî innemâ hiye a’mâlüküm uhsîhâ sümme ûfîküm iyyâha femen vecede hayran fel yahmidillâhe vemen vecede gayra zâlike felâ yelûmenne illâ nefsehû”**

revâhu müslim ‘an ebî Zer radıyallahu anh

[Kudsî Hadislerdendir. "Ey kulum eğer sizin evveliniz ve âhiriniz, insanlarınız ve cinleriniz en muttakî kişinin kalbi üzere olsanız, bana bir faydası olmayıp, mülkümde de bir şey artmaz. Ey kulum evveliniz, âhiriniz, insanlarınız ve cinleriniz en günahkar kişinin kalbi üzere olsanız benim mülkümden hiç bir şey eksilmez" Yine Allah Teâlâ "Ey kulum bahs ettiğimiz sizin amellerinizdir. Ben onları sayıyorum, sonra onları size veririm. Kim bir hayır bulursa Allâh'a hamd etsin. Gayrini bulursa yalnız kendi nefsini kınasın, başkasını kınamasın"
Ebî Zer radıyallahu anhdan Müslim'in rivâyetidir]

Sakın terk-i amelden ki hazer kıl
Kimin buyruğunu sayarsın nazar kıl

FASLUN FÎ ENNE'N NÂSE YUHŞİRÛNE YEVME'L KIYÂMETİ 'ALÂ HASEBİ A'MÂLİHİM[8]

Kanı bir nakd-ı cân ile harîdâr
Kanı bir müşterî germ oldu bâzâr
Alub mısr-ı hakîkatden şekerler
Akîden pâk idegör ey birâder
Kişinin i'tikâdı fâsid olsa
Amel esvâkı dahî kâsid olsa
Ba'îd olur Hudânın rahmetinden
Kaçan haz ala cennet ni'metinden
Gel ol i'tikâdın eyle pâk
Kelâmı dinle hoş eyle idrâk
Pes andan lâzım olsun hüsn-i tâ'at
Yüzün âk ola tâ rûz-i kıyâmet
Ne hâl üzre ölüser kişi bunda
Anınla kopıser yarınki günde
Bu kavlin sıdkına ey ehl-i iffet
İder *te'tûne efvâcâ*[9] şehâdet

قال الله تعالى يوم ينفخ فى الصور فتأتون افواجا
و روى انه صلى الله علي و سلم سئلعنه فقال
يحشر عشرة اصناف من امتى بعضهم على صورة القردة
وبعضهم على صورة الخنازير و بعضهم منكوسون ارجلهم
فوق وجوههم و يسحبون عليها و بعضهم عمياً و بعضهم
صماً و بكماً و بعضم يمضعون السنتهم فهى مدلات على
صدورهم يسيل القيح من افواههم يستقذرهم اهلالجمع
وبعضهم قطعت ايديهم و ارجلهم وبعضهم مصلوبون على
جذوع من نار و بعضهم اشد نتناً من الجيف و بعضهم
يلبسون جياباً سابغة من قطران لازمة بجلودهم فاما
الذين على صورة القردة فالقتات من الناس و ما الذين
على صورة الخنازير فاهل السحت و اما المنكوسون
على وجوههم فاكلة الربوا واما العمى فالذين
يجورون فى الحكم و اما الصم و البكم فالمعجبون
باعمالهم و اما الذين يمضغون السنتهم فالعلماء
والقصاص الذين خالف قولهم اعمالهم واما الذين
قطعت ايديهم و ارجلهم فهم الذين يؤذون الجيران
و اما المصلوبون على جذوع من نار فالسعاة
بالناس الى السلطان و ام الذين اشدنتناً من
جيف فالذين يتبعون الشهوات واللذات و منعوا
حق الله فى اموالهم و اما الذين يلبسون
الجياب فاهل الكبر والفخر و الخيلاء

Kalallâhu teala **"yevme yenfahu fissuri fetetune efvaca"**
[Sûre-i Nebe 18. âyetin meâli:
"Sûr'a üfürüleceği o (kıyamet) gün, bölük bölük geleceksiniz"]

Rüviye ennehû sallallâhu ‘aleyhi veselleme **“süile anhu fekâle yuhşeru ‘aşerâtü esnâfin min ümmetî ba’duhum ‘alâ sûreti’l kıradeti ve ba’duhum ‘alâ sûreti’l hanâziri ve ba’duhum menkûsûne ercülühüm fevka vucûhihim ve yüshabûne ‘aleyhâ ve ba’duhum ‘umyen ve ba’duhum summen ve bukmen ve ba’duhum yemda’ûne elsinetehum fehiye müdlâtün ‘alâ sudûrihim yesîlü’l kayhu min efvâhihim yestakziruhum ehli’l cem’i ve ba’duhum kutı’at eydîhim ve erculühüm ve ba’duhum maslûbun ‘alâ cuzû’in min narin ve ba’duhum eşeddü netnen mine’l ciyefi ve ba’duhum yelbesûne ciyâben sâbigaten min katrânin lâzimetün bi culûdihim feemmellezîne ‘alâ sûreti’l kıradeti fe’l katâtü minennâsi ve emmellezîne ‘alâ sûreti’l hanâziri fe ehli’s suhti ve emmel menkûsûne ‘alâ vucûhihim fe ekeleti’r ribâ ve emmel ‘umyâ fellezîne yecûrûne fi’l hukmi ve emme’s summu ve’l bukmu fel mu’cibûne bi a’mâlihim ve emmellezîne yemda’ûne elsinetehüm fe’l ‘ulemâü ve’l kasâsüllezîne halefe kavlühüm a’mâlehum ve emmellezîne kutı’at eydîhim ve ercülühüm fehümüllezîne yu’zûne’l cîrâni ve emme’l meslûbûne ‘alâ cuzû’in min narin fe’s suâtü bi’n nâsi ile’s sultâni ve emmellezîne eşeddü netnen min ceyfin fellezîne yetbe’ûne’ş şehevâti ve’l lezzâti ve mene’û hakkullâhi fî emvâlihim ve emmellezîne yelbisûne’l ciyâbe fe ehlü’l kibri ve’l fahri ve’l huyelâi”**

[Rivâyet olunur ki, bu husus Hazret-i Peygamber’e. soruldu. Resulullah buyurdu ki, benim ümmetim on sınıf üzere haşr olunacaktır. Bazıları maymunlar, bazıları domuzlar suretinde ve bazıları ters yüz olacaktır. Şöyle ki, ayakları yüzleri üzerinde olarak sürüklenirler. Bazıları kör, bazıları sağır ve dilsizdirler. Bazıları dilleri göğüsleri üzerine sarkmış olduğu halde dillerini çiğnerler. Ağızlarından irin akar ve herkes onlardan nefret edip onları pis ve necis addederler. Bazılarının elleri ve ayakları kesilmiştir. Bazıları ateşden dallar üzerine asılmışlardır. Bazıları leşten beter pis kokar. Bazıları katranla boyanmış cübbelerini derilerine yapışmış olarak giyerler. Maymun suretinde olanlar, koğuculuk yapan ve yalan söyliyenlerdir. Domuz suretinde olanlar, haram mal yiyenlerdir. Ters yüz olanlar, faiz yiyenlerdir. Kör olanlar, hükmünde zulum yapanlardır. Sağır ve dilsizler kendi amellerini beğenip gururlananlardır. Dillerini çiğneyenler ise, sözleri işlerine muhalif olan ulema ile vaizler ve kıssacılardır. Elleri ayakları kesik olanlar, komşularına eziyet verenlerdir. Ateşden dallar üzerine asılmışlar, halkı sultanlara ihbar ve şikayet eden jurnalcilerdir. Çok pis ve leşden beter kokanlar ise, şehvet ve lezzetlerine tabi olup mallarından Allâh Teâlâ’nın hakkı olan zekâtı men edenler ve vermeyenlerdir. Katrandan cübbeleri giyenler, kibir, gurur, ve ucub ehli olanlardır.

Resûlullâha soruldu bu âyet
O sultân itdi tafsîli begâyet
Ki bazı ümmetimden rûz-i mahşer
Yakîn on türlü sûretde geliser
Birinin şekli maymun biri hınzîr
Biri başı aşağa sürünür zîr
Biri gözsüz biri dilsiz kulaksız
Dilin çiğner biri biri ayaksız
Biri maslûb biri müntindir ey cân
Birinin oluser kaftânı katrân
Gel imdi dinlegil bunları kimdir
Ki bilmek kişiye gâyet mühimdir
Buyurmuşdur yine ol fahr-i âlem
Ki oldur seyyid-i evlâd-ı âdem
Bugün bunda olan kattât u nemmâm
Olur maymun gibi yarın bed-endâm
Şular kim dâimâ suht ve harâm yir
Olur yârın olar sûretde hınzır
Ribâ mâlını yirse bunda bir er
Kıyâmetde yüzü üzre sürerler
Dahî cevreylese hükmünde hâkim
Ko pür gözsüz kıyâmetde o zâlim
Şular kim summ bükm olan efendi
Görüb a‘mâlini ona dayandı
Şu kim akvâli ahvâline uymaz
Dilini çiğneyüb ol kişi doymaz
Ola şol kimse kim müezzî-i cîrân
Ko pür elsiz ayaksız rûz-i mîzân
Şunun kim gamz ile sa‘y oldu işi
Cuzû‘-ı nâra asılır o kişi
Uyub şehevâta men‘ idenler zekâtı
Cîfeden kokusu bed ola kâtı

Şunun kim kibr u fahr ola hevâsı
Olur katrândan ânın hem libâsı
Beyim ma‘lûmun olduysa bu ahvâl
Gerekdir kişide pes hüsn-i a‘mâl

FASLUN FÎ TAFSÎLİ'L A‘MÂL

Amel dahî iki kısm oldu ey dost
Birisi mağz olupdur birisi post
Ki yani biri bâtın biri zâhir
İkisin dahî cem‘ eyle olma kâsır
İki cânib kaçan kim ola ma‘mûr
Denilür lâ cerem *nûrun alâ nûr*
Şerî‘at hükmünü eyle ri‘âyet
Yerine vara tâ farzla sünnet
Ola marzî hem ef‘âl ve sıfâtın
Müzeyyen ola envâriyle zâtın
İdegör zâhir ü bâtın ri‘âyet
Bulasın tâ ki cennet içre cennet
İkisine dahî ikdâm-ı tâm et
Velî bâtında artık ihtimâm et
Ki zîrâ bâtınındır manzar-ı Hak
Dışın mahlûka manzar oldu ancak
Çalış imdi bunu iste Hudâdan
Derûnun pâk ola levs-i sevdâdan
Teneffüs edicek rahmet nesîmi
Getirdi bûy-i gülzâr-ı kadîmi
O bûyi duymağa insân gerekdir
Değil ten cân içinde cân gerekdir
Olur insân-ı kâmil mazhar-ı Hak
Gözünden perdeyi kaldır onat bak

Hudâ çün *küntü kenz* esrârın açdı
O kenzin zübdesin insâna saçdı
Fadâil cümle anda cem‘ olubdur
O Hakk’a ve Hakk ona sem‘olubdur

كما ورد فى الحديث القدسى لا يزال عبدى يتقرب
الى بالنوافل حتى احبه فاذا احببته كنت سمعه وبصره

Kemâ verede fi’l hadîsi’l kudsî
“lâ yezâlü ‘abdî yetekarrabü ileyye bi’n nevâfili hattâ uhibbehû fe izâ ahbebtehû küntü sem’ahû ve basarahû”
[Hadîs-i Kudsîde Allah Teâlâ buyurur:
“Benim kulum ben onu sevinceye kadar, durmadan nâfilelerle bana yaklaşır. Nihayet ben onu sevince, onun gözü ve kulağı ben olurum.]

Kişinin tâhir ola çünki kalbi
Olur ol mahzen-i esrâr-ı gaybî
Kulûb-ı evliyâdır Hakka mahrem
Kulûb-ı evliyâdır arş-ı a‘zam
Efendi bulmak istersen kemâli
Kulûb-ı evliyâdır cilvegâhı

عن ابن عمر رضى الله عنهما انه قال قيل يا
رسول الله ان الله لا فى الارض و لا فى السماء
قال فى قلوب عباده المؤمنين و فى الحديث القدسى
ما وسعنى ارضى و لا سماءى بل وسعنى قلب عبدى
التقى النقى الورع

‘An ibn Ömer radıyallâhu ‘anhümâ ennehû kâle **“kîle yâ resûlallâh ennallâhe lâ fil ‘ardi ve lâ fi’s semâi kâle fî kulûbi ‘ibâdihil mü’minîn”** ve fi’l hadîsi kudsî **“mâ vesi’anî ‘ardi velâ semâi bel vesi’anî kalbü ‘abdiyyi’t takiyyin nakiyyi’l verâ”**
[Hazret-i Ömer’in oğlu Allah Teâlâ her ikisinden de râzı olsun, buyurdu: Hazret-i Peygambere Allah Teâlâ ne yerdedir ve ne de göktedir denildiğinde Peygamberimiz mü’min kullarının kalbindedir, buyurdu. Ve Hadîs-i Kudsîde: Benim arzım ve semam beni sığdıramaz. Ancak takva ve vera‘ sahibi temiz kulumun kalbi beni sığındırır.]

Eğerçi pâk eden kalbi Hudâdır
Sebeb ammâ âna çârûb-ı *lâ* dır
Beyim tevhîd olubdur hayr-ı ezkâr
Hadîs-i Mustafâdan ol haberdâr

قال النبى صلى الله عليه و سلم خير الاذكار
شهادة ان لا اله الا الله

Kâlennebiyyü sallallâhu ‘aleyhi vesellem
“hayrül ezkâri şehâdetün en lâ ilâhe illallâh”
[Nebî sallallahu aleyhi vesellem efendimiz
“ezkârın en hayırlısı lâ ilâhe illallâh diye şehâdettir, buyurdular.]

Şu kim esrâr-ı zikre irmek ister
Yolundan tutsun ânı ey birâder
Mu‘âdil olmaz âna sâir a‘mâl
Muhakkak bil efendi böyledir hâl

قال رسول الله صلى الله عليه و سلم يا ابا
هريرة ان كل حسنة تعملها توذن يوم القيمة الا
شهادة ان لا اله الا الله فانها لا توضع فى
ميزان لانها لو وضعت فى ميزان من قالها صادقا
و وضعت السموات و الارضون السبع و ما فيهن
كان لا اله الا الله ارجح

Kâle resûlullâh sallallâhu ‘aleyhi vesellem **“yâ ebâ hureyre inne külle hasenetin ta‘melühâ tûzenü yevmi’l kıyâmeti illâ şehâdeten en lâ ilâhe illallâh fe innehâ lâ tuda’u fî mîzânin li ennehâ lev vudi’at fi’l mîzâni men kâlehâ sâdıkan ve vudi’ati’s semâvâtu ve’l ‘aradûne’s seb’u vemâ fîhinne kâne lâilâheillallâhu ercah”**
[Resûlullah sallallahu aleyhi vesellem buyurdular ki; “Ey ebâ Hureyre senin yaptığın her iyilik kıyâmet gününde tartılır. Ancak şehâdet kelimesi olan lâ ilâhe illallâh müstesnadır. Hiç bir mîzâna konulmaz. Zîrâ kelime-i şehâdet, bunu sıdk ile söyleyenin mîzânının bir kefesine konulsa ve yedi kat göklerle yerler içindekilerle beraber öbür kefeye konsa lâ ilâhe illallâh daha ağır gelir.]

Rivâyetdir resûl-i bâ-safâdan
Nebîler muktedâsı Mustafâdan

Ne denlü olsa a‘mâl ve ibâdet
Kamusu tartılır rûz-ı kıyâmet

Velî tevhîd aslâ veznolunmaz
Ki zîrâ tartılacak şey bulunmaz

Kaçan tevhîd kim sıdkıla dene
Terâzinin konulsa kefesine

Konulsa bir yana ard ve semâvât
Mu‘âdil mi olur tevhîde heyhât

Olur tevhîd-i Hak asl-ı usûlun
Dahî miftâhıdır bâb-ı kabûlun

Katı akvâsıdır erkân-ı dînin
Tılsımıdır beyim genc-i yakînin

قال النبى صلى الله عليه و سلم
بنى الاسلام على خمس شهادة ان لا اله الاالله

Kâlennebiyyü sallallâhu ‘aleyhi vesellem
“büniyel islâme alâ hamsin şehâdetü en lâ ilâhe illallâh”
[Nebî sallallahu aleyhi vesellem buyurdular;
“İslâm beş şey üzerine binâ kılındı. Birincisi lâ ilâhe illallâh diye şehâdet etmektir.]

Salât u savm ile hacc u zekâtdır
Beşincisi hemân tevhîd-i Hakdır

Eğerçi beşdürür mebnây-ı îmân
Velâkin asl-ı küll tevhîd-i Rahmân

قال الله تعالى و اعلموا انما غنمتم من شى
فان لله خمسه

Kâlallahu te’âlâ
“va‘lemû ennemâ ganimtüm min şey’in fe inne lillâhi humusehû”
[Sûre-i Enfâl 41.âyetin bir kısmı olup meâli:
“İyi biliniz ki, ganîmet olarak ele geçirdiğiniz her hangi bir şeyin muhakkak beşte biri Allâh’ındır]

Ganâimdir ma‘ârifle ibâdet
Velî tevhîd a‘lâdır begâyet
Ganâimden ol oldu hums-i nâfi‘
Anınçün ol oldu Allâha râci‘
Cevârih-i hazzı oldu sair ahmâs
Hakk’ı Hakk bil karîn olmaya vesvâs

VASIYYETÜ’S SELÂTÎN VE’L MULÛK

Nasîhatdir selâtîn u mulûke
Hemân ancak değil ehl-i sulûke
Hakka tâ‘at ede halka adâlet
İki cânib bile ola ri‘âyet
Olur mahbûb-ı Hak sultân-ı âdil
İrer zevka murâdı olur hâsıl
Adâlet bâis-i kurb-i Hudâdır
Nitekim zulmeden Hakdan cudâdır

قال احب الناس الى الله و اقربهم منه السلطان
العادل وابغضهم اليه و ابعدهم منه السلطان الجابر

Kâle **“ehabbü’n nâsi ilallaâi ve ekrabahum minhü’s sultânu’l ‘âdilu ve ebgaduhum ileyhi ve eb’adihum minhü’s sultânul câyir”**
[İnsanlardan Allâh’a en yakın ve sevgili olan âdil sultandır. Allâh’a en uzak ve kendisine en çok buğz edilen de zâlim sultandır]

Cihânı vâr iden sultân-ı a‘zam
Beşer nev‘inin etdi aslın âdem

قال الله تعالى خلقكم من نفس واحدة و خلق
منها زوجها و بث منهما رجالا كثيرا و نساء

Kâlallahu te’âlâ
“halakaküm min nefsin vâhidetin ve halaka minhâ zevcehâ ve besse minhümâ ricâlen kesîran ve nisâen”
[Sûre-i Nisâ 1.âyetin bir kısmı olup meâli:
“Sizleri bir tek candan yaratan, o candanda eşini halk eden ve ikisinden bir çok erkek ve kadın ....]

Kamusu bir kapunun kullarıyken
Kamusu bir erin oğullarıyken
Kimin bây eyledi kimini yoksul
Kimin etdi efendi kimini kul
Olub rûz-ı ezelde böyle kısmet
Beyim bu resme cârî oldu hikmet
Seni kul edüb etse gayrıyı sultân
Aceb kâdir değilmiydi o Rahmân
Sana vere bu denlu mülk ve ni‘met
Seni sultân ede gayrı ri‘âyet
Bu ma‘nâyı onat fikreyle şâhâ
Hakkın in‘âmına şükreyle şâhâ
Bunun şükrü nedir deyu sorarsan
Rızâullâha doğru yol ararsan
Adâletdir adâletdir adâlet
Ki tâ âsûde hâl ola ra‘iyyet
Gel imdi idegör bu şükre gayret
Beyim efzûn olur şükr ile ni‘met

قال الله تعالى لئن شكرتم لازيدنكم

Kâlallahu te'âlâ

"le in şekertüm le ezîdenneküm"

[Sûre-i İbrâhîm 7.âyet'in bir kısmı olup, meâli:
"Andolsun eğer şükrederseniz nimetinizi artırırım"]

Çalış adl ile doldur kâinâtı
Bilürsün kim cihânın yok sebâtı
Kime bâkî kalubdur bu harâbe
Kimi gördün yüzün urmaz türâbe
İki kapulu evdir bu fânî
Konub göçmekdedir her dem kerbâni
Kanı Âdem kanı Havvâ kanı Nûh
Kanı mülk-i bedende hükmiden rûh
Ya İsmâil ve İbrâhîm ve İshâk
Kanı bunlar efendi bir onat bak
Kanı Yûsuf ki oldu Mısra sultân
Kanı dünyâya hükmiden Süleymân
Bu denlü hikmetiyle noldu Lokmân
Şu'ayb ile kanı Mûsâ bin Imrân
Çü kalmaz enbiyâya evliyâya
Husûsan fahr-i âlem Mustafâya
Olur mu gayra kalmak ihtimâli
Odur âkil ki fikr ede meâli
Gider kalmaz bu dehrin tâc u tahtı
Hazân olur bu bostânın drahtı
Kanı şol tâk-ı kisrâ kasr-ı kayser
Ya câm-ı Cem ya mir'ât-ı Skender
Aceb gördün mü Şeddâd-ı âdı
Koyub gitdi yapub *zâtü'l imâdı*[9]
Sakın imdi bu mülke olma mağrûr
Adâlet et tâ ki olasın mansûr

Re‘âyânın iyimi kem mi hâli
Tefahhus eylemekden olma hâlî
Sakın ashâb-ı iğrâza inanma
Beyim herkes hak ilkâ ede sanma
Buyurur *ı‘dilû ahkâmeh*[10] ol rab
Efendi adl olur takvâya akreb

قال الله تعالى اعدلوا هو اقرب للتقوى

Kâlallâhu te’âlâ **“ı‘dilû hüve ‘akrebü li’t takvâ”**
[Sûre-i Mâide 8.âyetin bir kısmı olup meâli :
“Âdil olun ki, bu takvâya daha yakındır.]

Kaçan sultân ede birgün adâlet
Sanasın etdi yetmiş yıl ibâdet

قال النبى صلى الله عليه وسلم عدل السلطان
يوما خير من عبادة سبعين سنة و قال و الذى
نفس محمد بيده انه ليرفع السلطان العادل الى
السماء من لعمل مثل عمل جملة الرعيت

Kâlennebiyyü sallallâhu ‘aleyhi vesellem
“adlü’s sultâni yevmen hayrun min ‘ibâdeti seb’îne seneten vekâle vellezî nefsü Muhammedin biyedihî ennehû le yürfe’u’s sultânu’l ‘âdilu ile’s semâi mine’l ‘ameli misle ‘ameli cümleti’r ra’iyyet”
[Hazret-i Nebî sallallahu aleyhi vesellem buyurdular ki, “Padişahın bir gün adaletli davranması, yetmiş sene ibadetten daha hayırlıdır. Benim canım yed-i kudretinde olan Allâh’a yemin ederim ki, âdil olan sultanın ameli bütün teb‘asının ameli gibi göklere yükselir]

İbâdet kim ede sultân-ı âdil
Re‘âyânınkine olur mu‘âdil
Seni ve tâ‘atın tafdîl ede Hak
Ne denlü lutf edübdür bir onat bak

Hakkın bu ni‘metini fikr idegör
Var imdi ana göre şükr idegör

VASIYYETÜ'L ‘ULEMÂ

Gel ey âlim gurûr itme ‘ulûma
Bakub kalma sakın ancak rüsûma
Beyim ilm olucak nâfi‘ gerekdir
Hevâ-yı nefsi ol dâfi‘ gerekdir
Neye yarar efendi felsefiyât
Yürü var eyleme tazyî‘-i evkât
Gel imdi gayr-i nâfi‘den hazer et
Göricek isti‘âz ile güzer et

كما قال رسول الله صلى الله عليه و سلم
و اعوذبك من علم لا ينفع

Kemâ kâle resûlullâh sallallâhu ‘aleyhi vesellem
“ve e‘ûzübike min ‘ilmin lâ yenfe‘u”
[Resûlullah sallallahu aleyhi vesellem
“yâ rabbi faydasız ilimden sana sığınırım” buyurdu.]

Eğerçi ilm-i nâfi‘ mu‘teberdir
İlmsizlik kavs-ı bî-veterdir
İlm ki olmaya a‘mâle makrûn
Olur ânın işi meftûn ve mağbûn
Te‘allümden murâd olan ameldir
Ne ankim kîl u kâl ile cedeldir
Kaçan âlim ola ilmiyle âmil
Olur ol bilmediği ilme vâsıl

قال عليه السلام من عمل بما علم ورثه الله
علم بما لم يعلم

Kâle ‘aleyhisselâm
“men ‘amile bimâ ‘alime veresehullâhu ‘ilme bimâ lem ya‘lem”
[Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem “kim bildiği ile amel ederse Allâh bilmediğini ona öğretir” buyurdular]

Dahî hem olma zâhir-i ilme mağrûr
Ki irfân mektebinden olasın dûr
Mücerred zâhire aldanma zinhâr
Bilirsün zâhirin hod bâtını var

كما قال النبى صلى الله عليه وسلم ما نزل من
قرأن اية الا و لها ظهر و بطن

Kemâ kâlennebiyyü sallallâhu ‘aleyhi vesellem
“mâ nezele mine’l kur’âni âyetün illâ velehâ zahrun ve batnun”
[Peygamberimiz sallallahu aleyhi vesellem buyurdular ki; “Hem zâhiri hemde bâtınî ma‘nâsı olmayan hiç bir ayet nâzil olmamışdır”]

Çalış lübb ehli ol aldanma kışra
Serây-ı ma‘rifetden kalma taşra
Eğerçi ilm-i zâhir de güzeldir
Hakîkat ilmi ammâ bî-bedeldir

VASIYYETÜ'L MÜRÎDÎN

Gel ey mahbûb-ı bî-hemtâya âşık
İrâdetde gerekdir kişi sâdık
Mürîd oldur ede terk-i irâdet
Rızâullâh gözetmek ola âdet

المريد عند العلماء من له الارادة و اما عند
الصوفية من لاارادة له قيل لابى يزيد البسطامى
ما تريد قال اريد ان لا اريد

El mürîdü ‘indel ‘ulemâi men lehu’l irâdetü ve emmâ ‘inde’s sûfiyyeti
men lâ irâdeten lehû kîle li Ebâ Yezîd Bestâmî
“mâ türîdu kâle ürîdü en lâ üridu”
[Mürîd, ulemâya göre irâdesi olandır. Sôfiyye indinde ise irâdesi olmayan kimsedir. Hazret-i Bayezid Bestâmî’ye sen ne istiyorsun denildikde, buyurdu ki,” benim istediğim irâde etmemektir”]

Rusûm ve âdete mağrûr olma
Mücerred hırkaya mesrûr olma

كما قال سيد الطاءفة جنيد البغدادى قدس سره
العبرة للحرقة لا للخرقة

Kemâ kâle seyyidü’t tâifeti Cüneydi’l Bağdâdî kuddise sırruh
“el ibratü lil harkati lâ lil hırkati”
[Sôfiyye tâifesinin seyyidi Hazret-i Cüneyd-i Bağdâdî kuddise sırruh buyurdular ki; “muteber olan hırka değil kalben yanmaktır”]

Ni‘am zâhirde tâc u hırkada hûb
Veli bâtında olmak dahî mahbûb
Bu tâc u hırka ile hay u hûdan
Garaz ıslâh-ı nefs oldu kamudan
Gel imdi nefsini ıslâha kasd it
Çalış dün gün tarîk-i hakka cehd it
Hudâya can u dilden ı‘tısâm it
Ko ihmâli beğim ikdâm-ı tâm it
Eğer buldunsa bir ehl-i kemâli
Yolunda hizmet et ko mekr u âli
Ve illâ değme bir lafa inanma
Kuru da‘vâ ile iş bitti sanma

Ki zîrâ ehl-i lafın kesreti var
Dirîgâ ehl-i hakkın kılleti var
Ebul Kâsım Kuşeyrî kim ol üstâd
Zamânında bu beyti kılmış inşâd

اما الخيام فانها كخيامهم و ارى نساء الحى
غيره نساءها

Emmel hıyâmu fe innehâ ke hıyâmihim ve
erâ nisâe'l hayyı gayra nisâihâ
[Çadırlar onların çadırları gibidir.
Kabilenin kadınlarını görüyorum, o kadınlar değil]

Anın ol vakte göredir kelâmı
Ne nisvân kaldı şimdi ne hıyâmı
Ma'ârifden dem urur ba'zı eşhâs
Geçinir bâdenûş-ı meclis-i hâss
Velî nefsi ânın su'bâna benzer
Dışı âdem içi kaplana benzer
Eğerçi kim giyer çok kimse sofu
Velî her hırka-pûşu sanma sôfî
Tasavvuf nefsini pak eylemekdir
Fenâ ile ânı hâk eylemekdir
Ve illâ *şerrünnâs* olur o kişi
Dalâl ve dahî idlâl olur işi
Resûlun bu hadîsin işit ey cân
Anın hakkındadır der ehl-i irfân

قال رسول الله صلى الله عليه و سلم شر الناس
من قامت عليه القيمة و هو حى

Kâle Resûlullâh sallallâhu 'aleyhi vesellem
"şerrü'n nâs men kâmet 'aleyhi'l kıyâmetü ve huve hayyün"
[Resûlullâh sallallahu aleyhi vesellem buyurdular ki :
"İnsanların en şerlisi kıyâmet koptuğunda hayatta olanlardır"]

Sakın bir lem‘aya itme kanâ‘at
Çalış kim keşfola nûr-ı hakîkat
Hazer kıl gitmeden râh-ı dalâle
Sülûk eyle tarîk-i i‘tidâle

عن ابن مسعود رضى الله عنه ان النبى عليه السلام
خط خطاً فقال هذا سبيل الرشاد ثم خط عن يمينه
و شماله خطوطاً ثم قال هذه على كل سبل منها
شيطان يدعوا اليه ثم تلا قوله تعالى و ان هذا
صراطى مستقيما فاتبعوه

‘An ibn Me’sûd radıyallâhu ‘anhu **“ennennebiyyü ‘aleyhisselâme hatta hattan fekâle hâze’s sebîlü’r reşâd sümme hatta ‘an yemînihî ve şimâlihî hutûtan sümme kâle hâzihî ‘alâ külli sübülin minhâ şeytânu yedde’û ileyhi sümme telâ kavlehû te’âlâ ve inne hâzâ sırâtî müstakîmen fettebi’ûh”**
[İbn Mesûd radıyallahu anhdan rivayet olundu; “Hazret-i Peygamber bir çizgi çizdi ve bu reşâd yoludur, buyurdu. Sonra o çizginin sağına, soluna bir çok çizgiler çizdikten sonra buyurdu ki, bunların her birinin üzerinde bir şeytan vardır. O yola davet eder. Sonra Allâh’ın kavlini okudu ve işte bu benim yolumdur, ona tâbî olunuz buyurdu”]

Hutût ile nebî etdi işâret
İder ol rüşdü olana kifâyet
Dalâl ve bid‘ate ifrât u tefrît
Tarîk oldu ve etdi halkı taglît
Oturur taşra yollarda şeyâtîn
Olur pes orta yolda ısmet-i dîn
Şu kim ehl-i kemâl ve ehl-i dildir
Bilür kim hat evsat-ı mu‘tedildir
Gel imdi ol habîbe iktidâ et
Anın gösterdiği doğru yola git

قال على كرم الله وجهه و رضى الله عنه الطرق
كلها مسدودة على الخلق الا من اقتفى اثر رسول
الله صلى الله عليه و سلم

Kâle ‘Aliyyü kerremallâhu vechehû ve radıyallâhu ‘anhu **“et turuku küllihâ mesdûdetün ‘alel halki illâ men iktefâ isra resulillâhi sallallâhu ‘aleyhi vesellem”**
[Hazret-i Ali kerremallahu vecheh buyurdular;
“Halk üzerine bütün yollar kapalıdır. Yalnız ve yalnız Hazret-i Peygamberin izine tâbî olanlar müstesnâdır”]

Buyurur sâki-i kevser-i âlîşân
Karîn ola ana rıdvân-ı rahmân
Kişi bir yol ile bulmaz hudâyı
Meğer ede resûle iktidâyı
Resûle uy beğim hakkı seversen
Saâdet ehli olmağa iversen
Sana dahî muhabbet hâsıl ola
Derûnun şevk ü zevka vâsıl ola

قال الله تعالى قل ان كنتم تحبون الله فاتبعونى
يحببكم الله

Kâlallâhu te’âlâ
“kul in küntüm tuhibbûnallâhe fettebi’ûnî yuhbibkümüllâh”
[Sûre-i Âl-i İmrân 31. âyetin bir kısmı olup meâli:
“Resûlum, Habîbim de ki, eğer Allâh’ı seviyorsanız hemen bana tâbî olunuz ki, Allâh da sizi sevsin”]

Olubdur câmi‘-i ahlâk-ı kerîme
Nazar eyle *alâ hulk-i azîm*e[11]
Resûlün sünnetin tahsîl idegör
Tarîk âdâbını tekmîl idegör

قال الله تعالى و لكم فى رسول الله
اسوة حسنة لمن كان يرجوا لله

Kâlallâhu te’âlâ
“leküm fî rasulillâhi üsvetün hasenetün limen kâne yercullâh”
[Sûre-i Ahzâb 21. âyetin bir kısmı olup meâli : “Allâh’ı arzulayanlara Allâh’ın Resûlünde sizin için pek güzel örnek vardır”]

Hudâyı isteyen uysun imâma
Ki ol irşâda geldi hâss u âmma
Delîl oldur sırât-ı müstakîme
Ki ol iletir kişiyi dâr-ı na‘îme
Hudâyı isteyen sevdi habîbin
Bilüb nefsinden artık can tabîbin
Kaçan gâlib ola hubb-ı peyâmber
Kemâle erer îmân ey birâder

روى البخارى عن عبدالله ابن هشام انه قال
كنا مع النبى عليه السلام و هو اخذ بيد عمر
رضى الله عنه فقال له عمر يا رسول الله انت
احب الى من كل شئ الا نفسى فقال له عليه السلام
لا و الذى نفسى بيده حتى اكون احب اليك من
نفسك فقال عمر فانه الان والله انت احب الى
من نفسى فقال عليه السلام الان يا عمر الان
صار ايمانك كاملاً

Ravâ’l Buhârî ‘an ‘Abdullah ibn Hişâm ennehû kâle **“künnâ ma’an nebiyyü ‘aleyhisselâm vehüve ahaza bi yedi Omera radıyallâhu ‘anhu fekâle lehû Omeru yâ resûlallâh ente ehabbü ileyye min külli şey’in illâ nefsî fekâle lehû ‘aleyhisselâm lâ vellezî nefsî biyedihî hattâ ekûne ehabbe ileyke min nefsik fekâle Omerü feinnehû elâne vallâhî ente ehabbü ileyye min nefsî fekâle ‘aleyhisselâm elâne yâ Omer elane sâre imanüke kâmilen”**

[İmâm Buhârî Hişam oğlu Abdullah'dan rivâyet etti. Hişam oğlu Abdullah buyurdu ki; "Biz Hazret-i Peygamber ile beraber iken, Resûllullah Hazret-i Ömer'in elini tutunca, Hazret-i Ömer (yâ Resûlallah nefsim hâriç bana her şeyden daha sevimlisiniz) dedi. Hazret-i Peygamber (hayır, nefsim yed-i kudretinde olan Allâh'a yemîn ederim ki, beni nefsinden de çok sevmelisin) buyurdular. Bunun üzerine Hazret-i Ömer (Allâh'a yemîn ederim ki, zât-ı âlînizi şimdi nefsimden de çok sevdim) dediğinde Hazret-i Peygamber (şimdi îmânın kâmil oldu) buyurdular]

Dedi bir gün resûle İbn Hattâb
Selâm ana dahî bir âl u ashâb
Seni nefsimden ayruğundan artuk
Severim bunda aslâ rayb ü şekk yok
Dedi ana Resûl-i bâ-safâ lâ
Ki nefsinden de hattâ artuk ola
Dedi nefsimden artuk sevdim elân
Dedi kim şimdi kâmil oldu îmân
Kişi nefsinden artuk sevse nola
Ki oldur rehnümâ olan bu yola
Ki nefs insânı şerr-i bu'de iletir
Resûl-i bâ-safâ hod hakka iletir
Kişiye nefsidir akreb olanı
Bilürsün taşradır bundan kalanı
Resûl andan ehabb olıcak ey yâr
Kalanını kıyâs eyle ana var

Fİ'D DUÂ VE'L MÜNÂCÂT

Hudâyâ eylegil fadlınla tevfik
Geçür telvînden kıl ehl-i tahkîk
Yüzü suyuna cümle enbiyânın
Husûsan fahr-i âlem Mustafânın

İrişdir bizi efâl ve sıfâta
Hidâyet eyle hem tevhîd-i zâta
Bizi avk itmesün esnâm-ı nâsût
Olavuz tâ ki mest-i bezm-i lâhût
Tecellî-i cemâl ile ver işrâk
Kuyûdu al bulalım nûr-ı ıtlâk
Yoğise sana lâyık bizde hizmet
Efendi eylegil fadlınla rahmet
Terakkîde tenezzülde ilâhî
Cenâbındır kulun ancak penâhı
Müyesser eyleyüb nûr-ı şuhûdu
Atâ et sonra hakkânî vucûdu
İrüb zât-ı ehadden kût ve kuvvet
Habîbin hürmetine ver muhabbet
Bizi kıl muttali‘ cem‘ ile farka
Efendi ver necâtı salma garka
Müyesser eyle tevfîk-i hudâyı
İre matlûbuna tâ kim Hüdâî

HÂTİME-İ RİSÂLE

Yolunda sâdıkı işbu risâle
Beyim irşâd ide râh-ı visâle
Ger ehl-i halvette ger celvette ol
Eğer iz‘ân idersen göstere yol
Ana ma‘lûm ola hâl-i tarîkın
İre *‘ayn*a ve gide nokta-i *gayn*[12]

Notlar :

1- Sûre-i Necm 9. âyettir. Meâli: "İki yay arası kadar yahut daha az oldu"
2- Ölüm için evlat sahibi olunuz, harab olmak için bina yapınız.
3- İnsanlar uykudadırlar.
4- Tevhîd izâfetlerin kaldırılmasıdır.
5- Sâlik için "ehadiyyet" mertebesinin idrak edildiği cem' hâlinin hâkim olduğu seyr makâmıdır.
6- Sultân-ı Enbiyâ efendimizin, Hazret-i Âişe vâlidemize hitâbı olup; "Ey Hümeyrâ benimle konuşunuz" buyurmuşlardır.
7- Burada Sure-i Feth'in 2. âyetine işâret olunmaktadır. Geçmiş ve gelecek manâsınadır.
8- Muhakkak insanın kendi amellerine göre haşr olunacağı hakkında bir bölümdür..
9- Direkler üzerine yayıpmış yüksek binaların sahibi, demekdir. Kur'ân-ı Kerîm'de Sûre-i Fecr 7.âyetde buna işâret vardır.
10- Kânunlarınızda ve hükümlerinizde âdil olunuz.
11- Sûre-i Kalem 4. âyete işaret etmektedir.
12- "gayn" harfinin noktası giderse "ayn" olur. "Ayn" lugatta eşyânın hakîkati ma'nâsına da gelmektedir.